

- сових дисбалансів / О. Дзюблюк // Банківська справа. – 2012. – № 3. – С. 27–38.
5. Герасимович А. М. Коефіцієнтний аналіз ліквідності балансу банку / А. М. Герасимович // Вісник КЕФ КНЕУ імені В. Гетьмана. – 2011. – № 1. – С. 17–26.
6. Лис І. Удосконалення управління ліквідністю банку в умовах світової фінансової кризи / І. Лис // Банківська справа. – 2009. – № 4. – С. 19–25.
7. Мороз А. М. Банківська криза та її подолання: матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Фінансово-кредитний механізм активізації інвестиційного процесу», 22 квітня 2010 р. – К.: КНЕУ, 2010.
8. Офіційний сайт Національного банку України, розділ Статистика. – <http://www.nbu.gov.ua>
9. Про порядок регулювання діяльності банків в Україні: Інструкція, затверджена Постановою Національного банку України від 28.08.2001 № 368 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=z0841-01>
10. Про регулювання Національним банком України ліквідності банків України: Положення Національного банку України від 30.04.09 № 259 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z1120-06>
11. Ребрик Ю. С. Система антикризового управління в банку / Ю. С. Ребрик // Фінансовий ринок України: стабілізація та євроінтеграція: зб. наук. пр. – Львів, 2009. – Вип. 2 (76). – С. 204–210.
12. Хімич Н. О. Управління ліквідністю комерційних банків України в умовах нестабільності фінансових ринків / Н. О. Хімич // Регіональна економіка. – 2008. – № 3. – С. 76–83.

Стаття надійшла до редакції 16.01.2013

References

1. *The banking system in a modern economy*. Edited by O.I. Lavrushin. Moscow: KNORUS, 2013. 800 c. (in Rus.).

2. Vovchak, O.D., Andrushkiv, I.P., Ruschishin, N.M. (2010). *Innovative support of regional economy, its state and prospects in Ukraine*. Lviv: LKA, 2010. 192 p. (in Ukr.).
3. Vozhzhov, A.P. (2006). *Process of bank resources transformations*. Sevastopol: SevNTU, 2006. 339 p. (in Rus.).
4. Dzyublyuk, O. (2012). Growth of currency policy role in conditions of global financial imbalances. *Banking Business*, 2012, No 3, pp. 27–38 (in Ukr.).
5. Gerasymovych, A.M. (2011). An improvement of management of bank liquidity in the conditions of world financial crisis. *Announcer of KNEU*, 2011, No 1, pp. 17–26 (in Ukr.).
6. Lys, I. (2009). Perfection of bank's liquidity management in the conditions of world financial crisis. *Banking Business*, 2009, No 4, pp. 19–25 (in Ukr.).
7. Moroz, A.M. (2010). *Banking crisis and its overcoming*. Kiev: KNEU, 2010 (in Ukr.).
8. *Official site of National Bank of Ukraine*, Section of Statistics. Accessed at <http://www.nbu.gov.ua> (in Ukr.).
9. *The order of banks activity adjusting in Ukraine*: Instruction of the National Bank of Ukraine from 28.08.2001 No 368. Accessed at <http://zakon.nau.ua/doc/?code=z0841-01> (in Ukr.).
10. *The regulation of the Ukrainian banks liquidity by the National Bank of Ukraine*: The Statement of the NBU from 30.04.09 No 259. Accessed at <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z1120-06> (in Ukr.).
11. Rebryk, Yu.S. (2009). System of anti-crisis management in a bank. *Financial Market of Ukraine: Stabilizing and Eurointegration*, 2009, Vol. 2 (76), pp. 204–210 (in Ukr.).
12. Khimich, N.O. (2008). Management of Ukrainian commercial banks liquidity in the conditions of financial markets instability. *Regional Economy*, 2008, No 3, p. 76–83 (in Ukr.).

Received 16.01.2013

I. А. Дем'янчук

аспірант Національного університету державної податкової служби України
diemianchuck80@mail.ru

УДК 336.3

РЕАЛІЗАЦІЯ ПОЛІТИКИ ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ В УМОВАХ ТУРБУЛЕНТНОСТІ

Анотація. Автором виявлено проблеми реалізації політики доходів держави в умовах турбулентності. Визначено вплив основних тенденцій економічної турбулентності на результативність політики державних доходів. Обґрунтовано необхідність адаптації фіскальної політики держави до умов турбулентності.

Ключові слова: економічна турбулентність, податки, політика доходів, фіскальна політика.

I. А. Дем'янчук

аспірант Національного університету державної податкової служби України

РЕАЛИЗАЦИЯ ПОЛИТИКИ ДОХОДОВ ГОСУДАРСТВА В УСЛОВИЯХ ТУРБУЛЕНТНОСТИ

Аннотация. Автором выявлены проблемы реализации политики доходов государства в условиях турбулентности. Определено влияние основных тенденций экономической турбулентности на результативность политики государственных доходов. Обоснована необходимость адаптации фискальной политики государства к условиям турбулентности.

Ключевые слова: экономическая турбулентность, налоги, политика доходов, фискальная политика.

Iryna A Demianchuk

Ph.D. Student of Ukraine's State Tax Service National University

REALIZATION OF STATE INCOME POLICY IN TURBULENCE CONDITIONS

Abstract. The article deals with state income policy in turbulence conditions realization. The main trends of economic turbulence influence on results of state income policy are found. The necessity of state fiscal policy adaptation to turbulence is proved. The purpose of the article is to estimate the implementation of income policy in Ukraine and to study the ways of its adjustment in the face of turbulence.

The results of the research allow to make the following conclusions. During the test period the State is trying to adapt the fiscal policy to the conditions of turbulence. The adaptation is carried out mainly through the implementation of the fiscal capacity of indirect taxation. Regulating tax potential on production, It is not fully realized that the turbulence significantly reduces the potential for economic growth. The current state of the debt instruments usage in the mechanism of fiscal policy is an additional factor of the economic turbulence and the mechanism of their application needs additional research.

Key words: economic turbulence; taxes, income policy; fiscal policy.

JEL classification: E22, H22, H32

Постановка проблеми. Тенденції розвитку як національної, так і світової економіки в кінці ХХ-го та у ХХІ столітті можна охарактеризувати як турбулентні. Економічна турбулентність означає швидкі зміни економічних спадів і підйомів; іноді тривалість підйомів виявляється коротшою за тривалість криз, що не завжди дозволяє економіці відновитися. Попри значні зміни в тенденціях та характері економічного розвитку фіскальна політика залишається одним із головних інструментів впливу держави на економічні процеси, однак і вона потребує відповідних змін, які мають адаптувати її до нових реалій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Природа і причини економічної турбулентності докладно висвітлені у праці Ф. Котлера (*Ph. Kotler*) та Дж. Касліоне (*J.A. Caslione*) [1]. Окремим питанням податкової політики в умовах модернізації економіки присвячена спільна монографія українських і білоруських учених [2]. Проблемні аспекти податкової політики в сучасних умовах висвітлюють Ю. Іванов [3], І. Луніна [4], П. Мельник [5], Л. Тарангул [6] та ін. Однак проблеми реалізації фіскальної політики в умовах турбулентності потребують подальших досліджень.

Метою статті є оцінка стану реалізації політики доходів в Україні та обґрунтування напрямів її коригування в умовах турбулентності.

Основні результати дослідження. Однією з головних особливостей економічної ситуації в Україні є те, що турбулентні коливання, характерні для економіки країни протягом останніх 20 років [7], відбуваються на фоні глибокої структурної кризи. Саме ця особливість дозволяє пояснити, чому фіскальні важелі, які виявилися ефективними в інших країнах, в Україні мають нижчу ефективність або взагалі не дають жодного позитивного ефекту. Оцінюючи політику доходів держави, варто також звернути увагу на те, що вона є не тільки результатом прийнятих політичних рішень, а й наслідком тих соціально-економічних процесів, які відбуваються в суспільстві. Вдало використаний зазначений циклічний зв'язок дозволяє розширити фінансовий базис держави. У протилежному випадку може відбутися не тільки довгострокове скорочення джерел фінансового забезпечення держави, а й зростання тіньової економіки (невдала система оподаткування та механізм адміністрування податків), збільшення боргового навантаження тощо.

Процес реалізації політики доходів держави характеризується, передусім, динамікою податкових надходжень. Аналіз проводився за 1996–2012 рр., оскільки до вересня 1995 р. в обігу знаходився купоно-карбованець, а потім в обіг було запроваджено гривню. Суцільне порівняння даних за 1992–2012 рр. вважаємо некоректним.

Динаміка доходів Зведеного бюджету України за аналізований період представлена на *рис. 1*. Графік ілюструє циклічну динаміку формування доходів Зведеного бюджету. Цикли нерівномірні за тривалістю і глибиною, що показує турбулентний характер аналізованого показника. Турбулентність була обумовлена як внутрішніми, так і зовнішніми факторами.

До основних внутрішніх факторів можна віднести глибоку структурну кризу в економіці, мінливу грошово-кредитну й нестабільну фіскальну політику. Мінливість застосування основних важелів економічної політики містить небезпеку неврахування часових лагів між внесенням змін та отриманням намічених результатів. Досить часто коригування української економічної політики відбувалося до досягнення результатів, очікуваних від попередніх заходів, що, своєю чергою, було додатковим фактором розвитку турбулентності.

До зовнішніх факторів передусім необхідно віднести глобалізаційні процеси, вплив яких посилює фактор відкритості економіки України. Накладання зовнішніх факторів турбулентності на внутрішні ускладнює регулювання економічних процесів у країні засобами фіскальної політики.

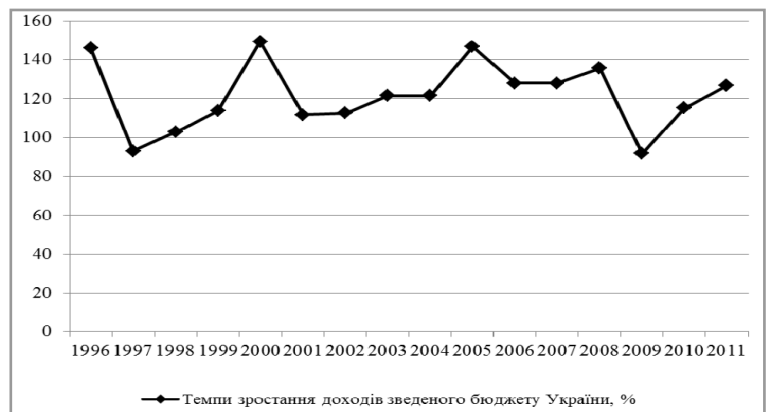
Одним із факторів, який посилює економічну турбулентність, є зростання дефіциту бюджету. Формування бюджету в Україні, починаючи з 1996 року, було переважно дефіцитним (*рис. 2*).

Графік, зображений на *рис. 2*, ілюструє циклічний характер дефіциту Зведеного бюджету: до 2009 р. цикли згладжені, далі – різко виражені. Наявність бюджетного дефіциту не можна однозначно оцінювати як негативне явище. Усе залежить від причини появи дефіциту та джерел його фінансування. Якщо дефіцит виник унаслідок неправильного прогнозування обсягів доходної частини бюджету, значних витрат на соціальні програми, адміністративних витрат, то він є небезпечним для країни і виступає додатковим фактором турбулентності. Ситуація може ускладнюватися тоді, коли дефіцит такого походження фінансується за рахунок грошової емісії або зовнішніх запозичень. Якщо ж дефіцит виник через великі обсяги бюджетних інвестицій, особливо коли вони були спрямовані в «точки росту» економіки, то фінансування такого дефіциту за рахунок запозичень є виправданим.

Протягом досліджуваного періоду спостерігається зростання загальних доходів Зведеного бюджету і податкових надходжень [8]. Для отримання більш точної картини нами було розраховано реальні доходи бюджету та реальні податкові доходи (номінальні доходи коригувалися на темп інфляції). Отриманий результат показав відсутність циклічних коливань у динаміці надходжень до бюджету, що свідчить про намагання уряду застосовувати фіскальні важелі для згладжування економічного циклу. Негативним моментом є збільшення розриву між реальними і номінальними доходами Зведеного бюджету. Темп зростання як номінальних, так і реальних податкових надходжень до бюджету є помірнішим порівняно із загальними доходами, що свідчить про намагання держави стримувати зростання податкового навантаження на економіку країни. Однак негативно можна охарактеризувати значне збільшення податкових надходжень до Зведеного бюджету у 2008 р. на фоні розвитку кризових явищ, що вказує на посилення адміністративного тиску на платників податків.

Точнішу оцінку політики доходів держави можна дати за допомогою аналізу динаміки податків на продукти і податків на виробництво та імпорт (*табл.*).

Аналізуючи дані, представлені в *табл.*, бачимо, що від 2000-го до 2011 рр. обсяги податків на виробництво та імпорт перевищують обсяги податків на продукти, причому таке перевищення має тенденцію до зростання (окрім 2009 р.), що свідчить про посилення податкового тиску на виробництво та імпорт. Якщо посилення податкового тиску на імпорт можна виправдати наявністю якісних вітчизняних товарів-замінників, то зростання податкового тиску на виробництво є неприпустимим, оскільки воно призводить до зниження підприємницької активності. Посилення податкового тиску на виробництво в періоди економічних спадів спричиняє збільшення глибини економічного циклу

Рис. 1. Темпи зростання доходів Зведеного бюджету України, % до попереднього року

Джерело: Побудовано автором на основі [8; 9]

Рис. 2. Динаміка дефіциту Зведеного бюджету в Україні, млрд. грн.

Джерело: Побудовано автором на основі [8; 9]

Таблиця

Динаміка податків на продукти, виробництво та імпорт в Україні, млрд. грн.

Рік	Податок на продукти	Податок на виробництво та імпорт	Відхилення
2000	27,3	31,7	4,4
2001	25,1	30,7	5,6
2002	25,5	30,8	5,3
2003	28,2	34,3	6,1
2004	33,1	40,0	6,9
2005	54,2	62,8	8,6
2006	71,6	82,4	10,8
2007	88,2	101,2	13,0
2008	126,4	142,6	16,2
2009	119,9	134,8	14,9
2010	130,9	149,6	18,7
2011	184,2	186,1	1,9

Джерело: Складено автором за даними Державної служби статистики [9]

та скорочення часу на відновлення економіки після спаду. Внаслідок цього виникають ризики недосягнення рівня економічного розвитку, який був до початку економічного спаду. У 2011 р. розрив між аналізованими показниками різко скорочується, що свідчить про намагання держави перекласти податкове навантаження на споживання. Для цього вона вдається до підвищення ставок непрямих податків (наприклад, в Україні регулярно відбувається підвищення ставок акцизного податку), розширення бази оподаткування непрямими податками шляхом скорочення обсягів податкових пільг (наприклад, скорочення переліку товарів, які мають пільги за ПДВ). Підвищення податкового навантаження на споживання позначилося на такому

показнику, як частка податків на продукти у ВВП: у 2011 р. вона була такою самою, як і частка податків на виробництво та імпорт (рис. 3). Графіки, зображені на рис. 3, ілюструють циклічний характер аналізованих показників і водночас показують, що ці цикли є середніми. Це свідчить про вдалі спроби уряду стабілізувати ситуацію засобами фіскальної політики, зокрема завдяки застосуванню непрямого оподаткування з метою наповнення доходної частини бюджету. Якщо оцінювати такі дії держави з точки зору адаптації фіскальної політики до умов турбулентності, то з позицій створення стабільної бази наповнення бюджету такі дії є виправданими. В умовах частих циклічних коливань непрямі податки є стабільнішим джерелом формування доходів бюджету, ніж прямі.

Водночас, варто зазначити, що підвищення ставок акцизного податку не може тривати до нескінченності, як і розширення переліку об'єктів оподаткування таким податком. Адже це є причиною збільшення обсягів контрабанди, а також некоректного оподаткування, що суперечить принципам справляння спеціфінансних акцизів (наприклад, запровадження акцизів на сіль).

Одним із варіантів реалізації потенціалу непрямих податків вважають запровадження податків на розкіш, механізм адміністрування яких передбачатиме включення таких податків до ціни товару. Існує позитивний досвід справляння таких податків за кордоном. Їх безумовною перевагою є відсутність податкових пільг, що зводить до мінімуму ймовірність їх перекладання від виробника (продавця) на постачальника або замовника.

Податки на виробництво та імпорт, забезпечуючи формування доходної частини бюджету, не повинні гальмувати розвиток реального сектору економіки. Охарактеризувати ступінь впливу оподаткування на реальний сектор економіки досить складно через значний рівень тінізації економічної діяльності. На наш погляд, такі показники, як динаміка ВВП, обсяги промислового виробництва, кількість підприємств, не зовсім точно відображають реальний взаємозв'язок податкового навантаження і результативності діяльності реального сектору економіки. Одним із найчутливіших індикаторів динаміки його розвитку є інвестиції в основний капітал – їх збільшення свідчить про довгострокові наміри підприємців працювати, а зменшення, навпаки, є індикатором згорання обсягів виробництва. На рис. 4 представлено динаміку питомої ваги податків на виробництво та імпорт у ВВП і темпів зростання інвестицій в основний капітал.

Дані, представлені на рис. 4, демонструють чутливість обсягів інвестицій в основний капітал на збільшення рівня податків на виробництво та імпорт: із підвищенням темпів зростання податків спостерігається уповільнення росту капіталовкладень. Тому державі необхідно вживати заходів для вдосконалення механізмів застосування податкових важелів з метою регулювання процесу оновлення основного капіталу. Передусім слід звернути увагу на оподаткування капіталу (формування капіталу і результатів його використання), а також на застосування амортизації як елемента фіскальної політики держави. В умовах турбулентності досить складно враховувати часові лаги в оподаткуванні капіталу, тож останнє має передбачати як можливість його швидкого оновлення, так і відповідні стимули для цього. Сформовані таким чином додаткові чинники зростання сукупного попиту є, своєю чергою, поштовхом до економічного зростання.

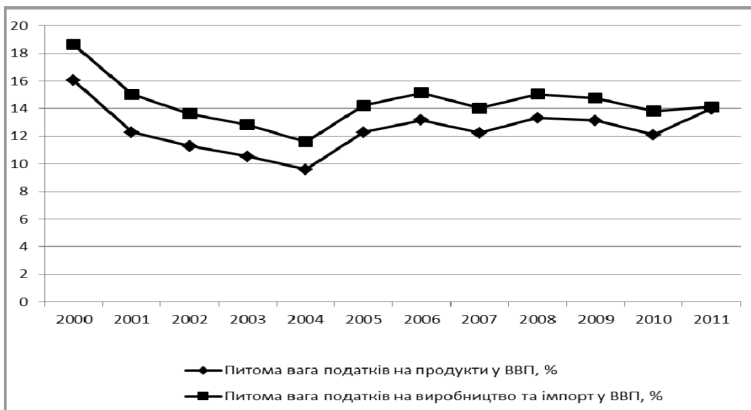

Рис. 3. Питому вагу податків на продукти та податків на виробництво та імпорт у ВВП в Україні, %

Джерело: Побудовано автором на основі [8; 9]

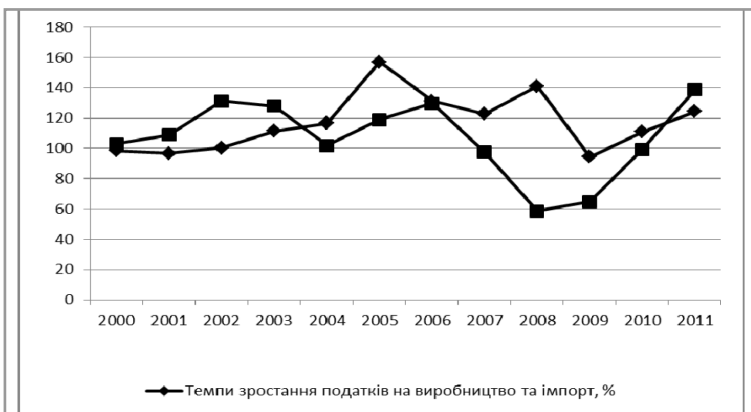

Рис. 4. Питому вагу податків на виробництво та імпорт у ВВП і темпів зростання інвестицій в основний капітал в Україні, %

Джерело: Побудовано автором на основі [9]

Протягом останніх десяти років з метою стимулювання інвестиційної активності засобами фіскальної політики урядом практикувалося створення спеціальних економічних зон (СЕЗ) та територій пріоритетного розвитку (ТПР), де діяли спеціальні режими оподаткування. Незважаючи на досягнення певних позитивних результатів, було і ряд негативних наслідків, через які на створення нових СЕЗ та ТПР накладено мораторій, а податкові преференції для діючих – скасовані. На наш погляд, подібне рішення – надто радикальне. Типовою помилкою при стимулюванні інвестиційної та інноваційної активності на територіях СЕЗ і ТПР було надання податкових преференцій підтримуючого характеру. Ми вважаємо, що такі преференції повинні мати стимулюючий характер і надаватися на умовній або безумовній поворотній основі (інвестиційний кредит або знижка). Про можливість успішності такої практики свідчить зарубіжний досвід [10].

Окрім податків, одним із дієвих важелів політики державних доходів є державні запозичення (як зовнішні, так і внутрішні). Відносно державних запозичень серед вітчизняних та зарубіжних учених все ще тривають дискусії про те, що є небезпечнішим – збільшення податкового чи боргового навантаження. Посилення боргового навантаження фактично є відстроченим зростанням податкового навантаження, оскільки залучені позики доведеться повертати в майбутньому. На наш погляд, невиважена боргова політика держави може стати своєрідним детонатором економічної турбулентності, що вимагає обережності її (політики) впровадження. Абсолютні показники обсягів державних запозичень не дають уявлення про характер механізму реалізації фіскальної політики, тому нами було використано відносні показники (рис. 5).

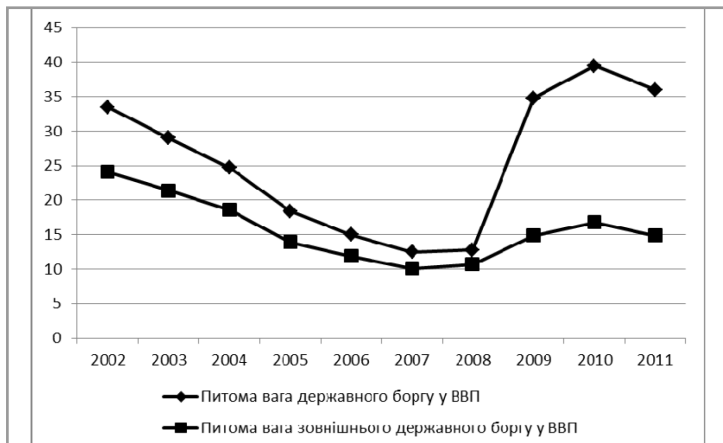

Рис. 5. Динаміка державного боргу в Україні, %
Джерело: Побудовано автором на основі [8; 9]

Графіки, представлені на рис. 5, ілюструють відсутність циклічності у трендах досліджуваних показників. У 2008–2010 рр. спостерігається помірне зростання питомої ваги зовнішнього державного боргу у ВВП та різке збільшення частки державного боргу у ВВП (за рахунок росту внутрішнього боргу). Така динаміка свідчить про те, що держава активно використовує боргові інструменти в механізмі фіскальної політики. Описані коливання боргового навантаження є радше негативними, оскільки пік його зростання припадає на кризові роки. Це означає, що запозичення спрямовувалися не на інвестиції, а на соціальні виплати. Такі заходи є додатковим джерелом економічної турбулентності, посилення якої припадатиме на період погашення заборгованості. Отже, в умовах турбулентності боргові інструменти залучення доходів держави безпечно використовувати тільки з метою здійснення інвестицій, прибутки від яких будуть достатніми для сплати позик у майбутньому.

Висновки. Результати проведеного дослідження дозволяють зробити такі висновки:

- протягом досліджуваного періоду держава намагається адаптувати фіскальну політику до умов турбулентності;
- адаптація здійснюється переважно за рахунок реалізації фіскального потенціалу непрямого оподаткування;
- регуляторний потенціал податків на виробництво реалізований не повною мірою, що в умовах турбулентності істотно звужує потенціал економічного зростання;
- сучасний стан застосування боргових інструментів у механізмі фіскальної політики є додатковим чинником економічної турбулентності, а відтак механізм їх застосування потребує додаткових досліджень.

Література

1. Котлер Ф. Хаотика: управління та маркетинг в епоху турбулентності / Ф. Котлер, Дж. А. Касліоне ; пер. з англ. за ред. Т. В. Співаковської, С. В. Співаковського. – К. : Хімджест, ПЛАСКЕ. – 2009. – 208 с.
2. Актуальные проблемы налоговой политики в условиях модернизации экономики: опыт Украины и Белоруссии : монография / [П. В. Мельник, С. В. Онышко, Т. А. Верезубова и др.] ; под ред. С. В. Онышко. – Ірпень : Национальный ун-т ГНС Украины, 2007. – 394 с.
3. Шляхи мінімізації впливу фінансової кризи на бюджет України / І. О. Луніна, В. В. Баліцька, О. В. Короткевич, Н. Б. Фролова // Фінанси України. – 2008. – № 12. – С. 22–32.
4. Мельник П. В. Розвиток податкової системи в перехідній економіці / П. В. Мельник. – Ірпень : Академія державної податкової служби України, 2001. – 362 с.
5. Податкова політика: теорія, методологія, інструментарій : навч. посіб. ; за ред. Ю. Б. Іванова, І. А. Майбурова. – Х. : ІНЖЕК, 2010. – 492 с.
6. Тарангул Л. Л. Податкова політика та економічний розвиток регіонів: теорія, методологія, практика : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» [Електронний ресурс] / Л. Л. Тарангул. – К., 2003. – 32 с. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/ard/2003/03tllmp.zip>
7. Дем'янчук І. А. Економічна турбулентність в Україні та перспективи її розвитку / І. А. Дем'янчук // Економіка і держава. – 2012. – № 4. – С. 98–101.
8. Офіційний веб-сайт Державної казначейської служби України. – Режим доступу : www.treasure.gov.ua
9. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua
10. Ballard, C. L. A general equilibrium model for tax policy evaluation [Electronic resource] / C. L. Ballard, D. Fullerton, J. B. Shoven, J. Whalley. – University of Chicago Press for National Bureau of Economic Research, 1985. – Available at <http://www.jstor.org>

Стаття надійшла до редакції 10.01.2013

References

1. Kotler, Ph., Caslione, J.A (2009). *Chaotica: management and marketing in the age of turbulence*. Trans. from English. Ed. T. Spivakovska S. Spivakovsky. Kiev: Himdjest, 2009. 208 p. (In Ukr.).
2. Melnik, P., Onyshko, S., Verezubova, T. et al. (2007). *Actual problems of fiscal policy in conditions of modernization of the economy: the experience of Ukraine and Belarus*. Irpen: National University of Ukraine, 2007. 394 p. (In Rus.).
3. Lunina, I., Balitska, V., Korotkevich, O. (2008). Ways of minimizing the impact of the financial crisis on a budget. *Finances of Ukraine*, 2008, no. 12, pp. 22–32. (In Ukr.).
4. Melnyk, P. (2001). *Development of tax system in transition economy*. Irpen: Academy of the State Tax Service of Ukraine, 2001. 362 p. (In Ukr.).
5. Ivanov, Y., Maiburov, I. et al. (2010). *Tax policy: theory, methodology, tools*. Kharkiv: INJEK, 2010. 492 p. (In Ukr.).
6. Tarangul, L. (2003). *Tax policy and economic development: theory, methodology, practice*. Author. of dis. to obtain the degree of Ph.D. Kyiv, 2003. 32 p. (In Ukr.).
7. Demyanchuk, I. (2012). Economic turbulence in Ukraine and prospects of its development. *Economy and State*, 2012, No 4, pp. 98–101. (In Ukr.).
8. Official website of the State Treasury of Ukraine. Accessed at www.treasure.gov.ua (In Ukr.).
9. Official Web site of the State Service of Statistics. Accessed at www.ukrstat.gov.ua (In Ukr.).
10. Ballard, C. L., Fullerton, D., Shoven, J. B., Whalley, J. (1985). *A general equilibrium model for tax policy evaluation*. University of Chicago Press for the National Bureau of Economic Research, 1985. Accessed at <http://www.jstor.org>

Received 10.01.2013